

УДК 35:342.25

Клевцєвич Наталія Анатоліївна

*к. е. н., доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

JEL classification: R110; R580

Трансформація відносин центральної та місцевої влади в напрямку децентралізації управлінських процесів активно відбувається в країнах Європи, там децентралізація має різні прояви, базуючись при цьому на уявленнях та позиціях, які є характерними для всіх держав-членів ЄС: посилення місцевого самоврядування, активне залучення громадського співтовариства до прийняття управлінських рішень та взаємодія влади та населення. Дослідження та аналіз досвіду таких країн сприятиме Україні у визначенні зі своїми перспективами та дозволить, з урахуванням цього досвіду, уникнути помилок.

У Німеччині початок перетворенням поклали функціональні реформи місцевого самоврядування 1960-х рр. Їхній зміст і цілі полягали в тому, щоб зробити невеликі й розрізнені громади і округи здатними виконувати більшість державних завдань і повноважень [1]. Реформи децентралізації у Німеччині характеризуються активним залученням до прийняття управлінських рішень громадськості та слабо орієнтовані на застосування ринкових методів у процесі надання публічних послуг. Держава намагається зменшити надмірне соціальне навантаження, делегуючи більшість державних функцій у соціальній сфері на місцевий рівень.

Перетворення у взаємовідносинах між центральним і місцевим рівнями управління у Франції відбувалися в умовах потужної бюрократії. Починаючи з кінця минулого сторіччя у Франції проходить реформа органів місцевого самоврядування, направлена на скорочення контролю з боку державної адміністрації та зміцнення автономії на місцях. Наразі увесь державний механізм будується на децентралізації. Уряд Франції залишає за собою тільки загальнонаціональні владні повноваження та ті, які, відповідно до нормативно-правових вимог держави, не можуть бути передані на місцевий рівень. Пріоритетами реформування стали посилення демократичних засад в державному управлінні та активізація місцевого самоврядування і тільки потім – впровадження принципів менеджменту [2, с. 10]. Це пов'язано з тим, що у Франції досить міцними є базові цінності будь-якого розвинутого суспільства – рівність усіх перед законом, соціальна справедливість, пріоритет публічних інтересів над комерційними.

Зміст реформи місцевого самоврядування в Польщі полягав в укрупненні громад і делегуванні владних компетенцій на місця. Укрупнення передбачало об'єднання кількох маленьких сіл у гміну – адміністративно-територіальну одиницю, яка в середньому налічувала до 10 тисяч жителів. Органи місцевого самоврядування Польщі мають усі права та обов'язки щодо розпорядження своїм майном. На початку реформи поляки розробили «дорожню карту» децентралізації. У 1990 році вони змінили велику кількість законів, що стосувалися перетворень у місцевій самоорганізації громадян (порядку розподілу фінансів, землі, державного майна тощо). Важливим кроком на шляху децентралізації стали вибори до місцевого самоврядування нижчого рівня – гміни. Створення через дев'ять років другого – повітів (районів) – і третього – воєводств (областей) – рівнів місцевого самоврядування потребувало прийняття ще певної кількості нових законів. Таким чином була ліквідована монополія центральної влади, лише після децентралізації публічного управління поляки змогли самостійно впливати на життя в своїх громадах. Така система управління стала більш ефективною порівняно з колишньою централізованою системою. Наразі законодавство Польщі чітко відображає повноваження місцевої влади і завдання, які вирішує місцеве самоврядування.

Велика Британія, відповідно до системи адміністративного поділу, складається із чотирьох історичних областей: Шотландії, Північної Ірландії, Уельсу, Англії. Кожна область має власний адміністративний устрій. Спеціальний закон про місцеве самоврядування було прийнято в 1974 р., а новий акт про місцеве самоврядування – у 2000 р. Тобто робота над удосконаленням нормативної бази децентралізації не припиняється. У Великій Британії в місцевих

радах утворюються цільові комітети, які вирішують питання щодо освіти, фінансів, доріг, соціальної допомоги та ін. Нормативні постанови місцевого самоврядування встановлюють загальнообов'язкові правила для конкретної території, а для набуття чинності мають затверджуватися відповідним центральним урядовим відомством [3, с. 17].

У Швеції реформи з децентралізації, як і в інших країнах Європи, відбувалися у декілька етапів. У різні проміжки часу проводилися певні перетворення адміністративно-територіального устрою, й місцева влада ставала все більш потужною. Реформи Швеції орієнтувалися на досвід Великої Британії, згодом країна знайшла оптимальну модель розвитку, в якій забезпечувалися місцеві та загальнодержавні інтереси, не обмежувалися місцеві ініціативи. Питання місцевого самоврядування вирішують парламент, уряд, спеціалізовані державні агентства. А шведські комуни мають два види повноважень: загальної компетенції та ті, що надаються спеціальним законодавством [4].

Досвід реформ децентралізації у європейських державах показав, що трансформація відносин центрального та місцевого рівнів публічного управління має великий вплив на процес переходу до інститутів, заснованих на ініціативі та відповідальності окремої людини та територіальної громади. Широке впровадження подібних перетворень, яке спостерігається в політичній, фінансовій, соціальній сферах, сприяє підвищенню відповідальності влади, поліпшенню якості надання публічних послуг, об'єднанню та порозумінню суспільства та вирішенню цілого комплексу соціально-економічних проблем. Це означає, що результатом децентралізації в нашій країні має стати державне будівництво із потужним місцевим самоврядуванням, здатним оперативно вирішувати проблеми місцевого розвитку та якнайкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг.

Література

1. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін. *Децентралізація публічної влади : досвід європейських країн та перспективи України*. Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. Київ : ТОВ «Софія». 2012. 128 с. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni\(2\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni(2).pdf) (дата звернення: 17.04.2021).
2. Архипенко І. *Зарубіжний досвід децентралізації влади : уроки для України*. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 4 (39). С. 7–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2018_4_4 (дата звернення: 17.04.2021).
3. Macintosh A., Whyte A. *Towards an evaluation framework for eParticipation*. Transforming Government : People, Process and Policy. Vol. 2. Issue 1. Pp. 16–30. DOI: <https://doi.org/10.1108/17506160810862928>.
4. Сухенко В. В. *Досвід децентралізації влади в Швеції : уроки для України*. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/61/files/5bbda5b0-d61b-4390-919f-605cc7d0cb6d.pdf> (дата звернення: 17.04.2021).

УДК 338.2:316.334.2

Котова Інна Миколаївна
старший науковий співробітник НДЧ,
Одеський національний економічний університет (Україна)
Павлова Тетяна Володимирівна
старший науковий співробітник НДЧ,
Одеський національний економічний університет (Україна)

СУТНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

JEL classification: O100

Проблема дослідження розвитку інклюзивної економіки набуває особливої актуальності в контексті децентралізаційних трансформацій. Використання підходу інклюзивності надає можливість довести, що одного параметра «стійкості» для економічного зростання недостатньо: він має позитивно позначатися на добробуті широких верств населення, надавати рівні можливості для реалізації потенціалу кожного. Запровадження інклюзивності на глобальному рівні полягає у залученні можливостей всіх верств населення до загальногосподарського процесу, згідно з чим й розподіляються матеріальні та нематеріальні блага у суспільстві, спрямовані на підвищення його добробуту.